

Biologiske undersøkelser i Kalvmarka i Åmot kommune

Øivind Gammelmo

BioFokus-notat 2012-9

BIO
FOKUS

Ekstrakt

BioFokus har på oppdrag for Åmot kommune v/Finn Nygård kartlagt biologisk mangfold i Kalvmarka i Åmot. Lokaliteten er tidligere registrert i forbindelse med kvalitetssikring av naturtyper i Åmot kommune i 2009-2010. Det ble registrert en ny naturtypelokalitet (Åstas utløp). Avgrensning av lokalitetene Kalvmarka og Marka er justert og beskrivelsene endret.

Nøkkelord

Åmot
Kalvmarka
Marka
Åstas utløp
Naturbeitemark
Gråor-heggeskog
Flommarskog
Elvør
Biologisk mangfold
Naturverdier

Omslag

Kalvmarka i Åmot kommune
Foto: Øivind Gammelmo

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-212-8

BioFokus-notat 2012-9

Tittel

Biologiske undersøkelser i Kalvmarka i Åmot kommune

Forfattere

Øivind Gammelmo

Dato

13. august 2012

Antall sider

7 sider

Refereres som

Gammelmo, Ø. 2012. Biologiske undersøkelser i Kalvmarka i Åmot kommune. BioFokus-notat 2012-9. Stiftelsen BioFokus. Oslo.

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgivere

Åmot kommune v/Finn Nygård

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig. Andre BioFokus rapporter og notater kan lastes ned fra: <http://lager.biofokus.no/web/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadallèen 21, 0349 OSLO

Telefon 2295 8598

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Bakgrunn

BioFokus har på oppdrag for Åmot kommune (v/Finn Nygård) undersøkt det biologiske mangfoldet i Kalvmarka, beliggende ved Åstas utløp i Glomma i Åmot kommune (figur 1-2). Det vurderes fra grunneiers side å gjøre et uttak av matjord på Nordre Aaset (gnr 5, bnr 4). Grunneier planlegger en avflåing og ranking av toppmasse, uttak av matjord, tilkjøring av tilsvarende volum masse fra veianlegg på RV3 og tilbakelegging av ranket toppmasse. Det er planlagt et uttak av ca. 5000m³ matjord. Det omsøkte uttaket av matjord skal brukes til å reparere flomskader på jordveien som grenser inn til det avmerkede området. Planen er å tilbakeføre dette jordet til produksjon.

Åmot kommune og Fylkesmannen i Hedmark har vurdert at det kan være viktige biologiske verdier knyttet til området og har derfor anbefalt en undersøkelse av det biologiske mangfoldet.

Metode

Kalvmarka i Åmot ble undersøkt 21. juni av Øivind Gammelmo (BioFokus). Plantearter og diverse insektarter ble notert ned eller samlet inn for videre artsbestemmelse og for dokumentasjon. Innsamling av insekter ble foretatt ved håndplukk og slaghoiving. Alle arter blir registrert i vår GBIF-tilknyttede artsbase, og er derigjennom gjort tilgjengelig på Artskart.

Metoden som er brukt for undersøkelsen er naturtypekartlegging etter DN håndbok 13 fra Direktoratet for naturforvaltning. Arter innen gruppene insekter og karplanter er registrert, men det er ikke gjort detaljerte artsundersøkelser på

Figur 1. Kalvmarka i Åmot kommune. Eksisterende naturtyper er merket med oransje. Norgeskart.no.

eiendommen. Det ble brukt ca. 4 timer til befaringer på eiendommen, samt 6 timer til skriving av rapport, GIS-arbeid og sammenstilling av data.

Ved feltarbeidet var det unormal høy vannstand for årstiden i Glomma, noe som gjorde det vanskelig å bevege seg i flommarkskogen.

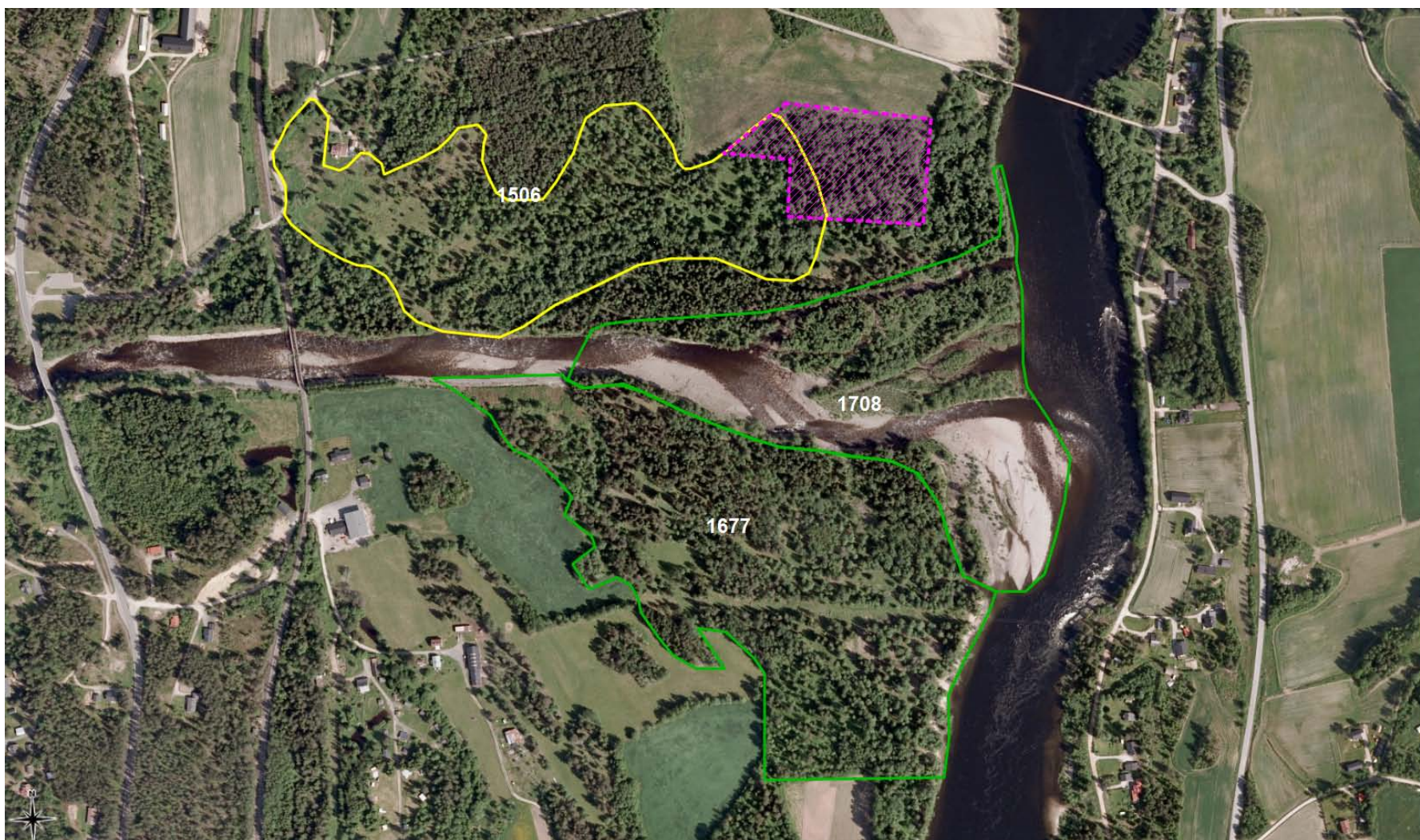
Resultater

Siden området ikke ble detaljundersøkt i 2009-2010, ble det denne gangen foretatt en grundig undersøkelse av lokaliteten. Dette resulterte i endringer på avgrensningen som ble gjort i 2010. Lokaliteten Kalvmarka deles opp i to deler, en del bestående av den gamle naturbeitemarka (lokalitet 1506 – Kalvmarka), og en lokalitet bestående av flommarkskogen mot Glomma (lokalitet 1705 – Åstas utløp). I den sistnevnte lokaliteten er flommarksskogen som ble avgrenset sammen med lokalitet 1677 (Marka) innlemmet. Dette resulterer i at to naturtyper får endret sine grenser, samt at det opprettes en helt ny lokalitet (se figur 3).

Som et resultat av de nye avgrensningene er det planlagte arbeidet med uttak av matjord kommet i mindre konflikt med de eksisterende naturtypene. Figur 3 viser de deler av arealet som faller utenfor de nyregistrerte naturtypene. Det presiseres imidlertid at en avflåing og ranking av toppmasse, uttak av matjord, tilkjøring av masse og tilbakelegging av ranket toppmasse medfører et betydelig inngrep i området, som i utgangspunktet er uheldig for floraen og faunaen i området. En buffersone mot eksisterende naturtyper bør opprettes.

Figur 2. Kalvmarka i Åmot kommune. Eksisterende naturtype er merket med oransje. Området vurdert for planlagt masseuttak er markert i rødt. Norgeskart.no.

Figur 3. Kartet viser de tre "nye" lokalitetene; 1506 (Kalvmarka), 1677 (Marka) og 1705 (Åstas utløp). Området for planlagt masseuttak er markert i rosa.

Slik området fremstår i dag, er det området i sør (sør for Åstas utløp) som har de største verdiene. Gjenvoksing i så sterk grad som det som har skjedd i nord, gjør at områdets verdi som regionalt viktig er nedgradert til lokalt viktig (C-verdi). Dette er i tråd med DN-håndbok 13 fra Direktoratet for naturforvaltning. Området i sør bør framstå som et eksempel til etterfølgelse for hvordan området i nord burde skjøttes.

Det presiseres at dersom naturkvalitetene i lokaliteten i nord (Kalvmarka) skal opprettholdes, er restaurering og skjøtsel påkrevd. Slik utviklingen er i dag vil verdiene som finnes her raskt forsvinne som et resultat av den sterke gjengroingen.

Nedenfor følger nye beskrivelser av naturtypene.

1506, Klavmarka – KULTURLANDSKAP, Naturbeitemark – Verdi C

Innledning: Lokaliteten er tidligere registrert av flere biologer. Avgrensing og beskrivelse er justert i forbindelse med kartlegging av biologiske verdier i 2012. Dette arbeidet er utført av Øivind Gammelmo (BioFokus) på oppdrag for Åmot kommune v/Finn Nygård.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger rett nord for Åstas utløp i Glomma, sør for Rena i Åmot kommune. Avgrensninga gjelder ei gammel, trolig ugjødset, naturbeitemark under gjengroing.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Området består av en gammel, trolig ugjødset, naturbeitemark på nordsiden av Åstas utløp i Glomma. Området ble beita fram til 1970-tallet. Lokaliteten er under tydelig gjengroing, men de kulturbetingete artene overlever på tørre partier spredd rundt i lokaliteten. Den viktigste engtypen er tørreng av flekkgrisøretypen. Berggrunnen i området er såpass fattig at de spesielle næringskrevende "eksklusive" engartene som vi finner i Bergslia på den andre siden av Glomma ikke opptre her. Den opprinnelige enga har antagelig vært atskillig større enn det som i dag har verdi som naturtype. Store arealer er i ferd med å gro igjen med skog.

Artsmangfold: Meget artsrik naturbeitemark. Funn av bl.a. marinøkkel og skogsøtgras. Naturbeitemarka har stor verdi for insektfaunaen. Her finnes det et stort arts mangfold av planter med bl.a. skogstorkenebb, engsoleie, rød jonsokkblom, vendelrot, liljekonvall, markjordbær, storsyre, kvann, gresstjerneblom, mjødurt, maiblom, geitrams, bringebær, tveskjeggveronika, marimjelle, hundekjeks, rødkløver, gulflatbelg, engsmelle, stemorsblomst, hestehov, ballblom, hengeaks, firblad, tyrihjel, enghumleblom, knollerteknapp, tepperot, firkantperikum, harerug, skogfiol, jonsokkoll osv... Her finnes også en rekke forskjellige treslag, og noe død ved, som gir et godt grunnlag for

trelevende insekter. Det ble registrert en rekke insektarter, men ingen rødlistede eller svartelistede arter.

Bruk, tilstand og påvirkning: Engarealene er under sterk gjengroing.

Fremmede arter: Ingen observert.

Verdivurdering: Dette er en meget artsrik naturbeitemark som er i sterk gjengroing. Verdiene er likevel fremdeles til stede og funnene av bl.a. marinøkkel og skogsøstras gjør at området har store verdier. Dette er arter som tilsier at området har større verdier som skogslokalitet (flommarksskog), og disse funnene er antatt å være tilknyttet området som er avgrenset lenger sør. Lokaliteten har lokal verdi (C-verdi).

Skjøtsel og hensyn: Enga bør bli slått med ljå eller evt. slåmaskin minst hvert tredje år, kanskje så ofte som hvert år. Slåttten bør foretas på tradisjonelt tidspunkt, trolig i slutten av juli eller i august, og graset bør fjernes. Samtidig bør alt ungt oppslag av trær fjernes. Det bør også foretas en gradvis åpning og dels vekkrydding av middelaldrende og gamle trær på og inntil eng, for å sikre god solinnstråling og unngå at engartene skygges ut.

1677, Marka - KULTURLANDSKAP, Naturbeitemark - Verdi B

Innledning: Lokaliteten ble undersøkt 29.6.2010 av Terje Blindheim og Kjell Magne Olsen, BioFokus, i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av naturtypelokaliteter i kommunen. Beskrivelse og kartavgrensing er justert av Øivind Gammelmo i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Kalvmarka i 2012.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Området ligger på sørsiden av de ca. 600 nederste meterne av Åsta, og strekker seg ca. 350 m sørover langs Glomma. Avgrensinga gjelder et større område med gammel naturbeitemark.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturbeitemark som beites av kyr, delvis på åpne enger, delvis i skog, og ute langs elvene på mer eller mindre sanddominerte flater. Floraen på engene og sandflatene viser at det her har vært beiting over lang tid, med flere typiske slåtte- og beitemarksarter, som flekkgrisøyre, engtjærebloms, harerug, engsoleie, krattssoleie, beitemarikåpe, tepperot, knollerteknapp, tveskjeggveronika, lækjeveronika, dunkjempe, raudknapp, blåklokke, aurikkelsvæve, hårsvæve, prestekrage, kvitmaure, engfrytle, bleikstorr, dunhavre og fjelltimotei. I engene finnes også mindre ønskelige arter, som f.eks. sølvbunke og soleier, men dette er ikke veldig fremtredende. På de mer sandete flatene vokser en del av de samme artene, samt bl.a. takhaukeskjegg, småsyre og raudkløver. I kanten av, og delvis i, engene står spredte busker og trær av bl.a. bjørk og gran. Skogen ellers har variert treslagssammensetning, med både gran, furu og diverse boreale løvtrær.

Artsmangfold: Selv om det ikke ble registrert rødlistede arter under befaringen i 2010, fremstår lokaliteten som meget artsrik.

Bruk, tilstand og påvirkning: Muligens er noen av de flateste engene noe gjødslet. I 2010 var ca. ti relativt kraftige kyr på beite i området.

Fremmede arter: Ingen observert.

Verdivurdering: Stort og variert område med naturbeitemark. Deler av området innehar også verdier som skog. Totalt sett har området B-verdi.

Skjøtsel og hensyn: Fortsatt beite. Gjødsling bør ikke forekomme. Det er fullt mulig å rydde noe skog, slik at det blir mer åpen beitemark.

1705, Åstas utløp – SKOG, Gråor-heggeskog – flommarkskog – Verdi B

Innledning: Lokaliteten ble undersøkt 29.6.2010 av Terje Blindheim og Kjell Magne Olsen, BioFokus, i forbindelse med oppdatering og kvalitetssikring av naturtypelokaliteter i kommunen. Beskrivelse og kartavgrensing er justert av Øivind Gammelmo i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i Kalvmarka i 2012.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger ved Åstas utløp i Glomma, sør for Kalvmarka. Avgrensinga gjelder et område med flommarkskog og elveører.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: I Åstas deltaområde og ellers på ører langs Glomma vokser bl.a. doggpil, og innenfor disse noe gråor-heggeskog. Langs breddene ligger også en del oppskyllet drivved. Det er tidligere funnet huldregras på en av elveørene her.

Artsmangfold: Bortsett fra doggpil, ble det ikke påvist rødlistearter i 2010, men her er potensial for flere slike, både vekster og dyr.

Bruk, tilstand og påvirkning: Områdene i nord er noe påvirket av hogst. Ellers er området meget flomutsatt, og flommen i pinsen 2011 har satt tydelige spor.

Fremmede arter: Ingen observert.

Verdivurdering: Stort og variert område, med kvaliteter både som deltaområde, elveører og skog, verdi B.

Skjøtsel og hensyn: Området bør i størst mulig grad stå urørt.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://www.biofokus.no/Publikasjoner/publikasjoner.htm>